Utgivarekorsb. EESTI TEATAJA
Sthlm, Malmskillnadsgatan 9

EESTI TEATAJA

Ilmub kolmap. ja laupäeval
Üksiknumber 50 ööri

No. 39 (311) KOLMAPÄEV, 26. mai 1948 5. aastakäik

Kõik kaasmaalased Upsala segakoori kevadkontserdile!

Stokholmi Eesti Algkooli aulas pühapäeval, 30. mail kell 8 õhtul. Upsala KFUM-i saalis laupäeval, 5. juunil kell 8. õhtul

Juhatab: AARNE VIISIMAA
Solist: ZELIA UHKE-AUMERE
Klaveril: HILMA NEREP

Pääsmed eelmüügil J. Aaviku segakoori ja Upsala segakoori lauljate käes, Eesti Teatajas, V.-Eestis, E. Komitees, Laulupeo büroos ja kontserdi eel kohapeal

Pagulasnoorsugu

Saades tõuget ühest "E. Teataja" juhtkirjast, kus Heino Jõe valgustas meie noorsoo küsimusi, taliaskin neid omalt poolt käsitzada ja seda teha kahes osas. Esiteks meie koolinoorsoo ja veel nooremate probleem ja siis "vanemate noorte" tegevus.

Pagulasnoore mentaliteedi kujundamisel tuleb lähtuda seisukohast, et seda tuleb kasvatada rahvuslikuks. Kõikide samaväärsusprintsiipide austamise kõrval tuleb pagulasnoorele selgeks teha, milliseid positiivseid ja hinnataval jooni on meie rahval ja mispärast tuleb tal uhke olla, et ta kuulub meie rahva perre. Pagulasnoor tuleb muuta teadlikuks eestlaseks ja Eesti eest võitlejaks. On põhjendatud kartusi assimileerumiseks ja selle vastu tuleb teravat võitlust pidada meie vanemate, kasvatajate, õpetajate ja noorte-juhtide poolt.

Kogu meie tegevuse taustaks peab olema kindel usk ja teadmine meie riiklikn ja rahvusliku iseseisvuse taassaavutamisse. Kui meie ise ei usu oma õnnelikku tulevikku ega võitle selle eest, kuidas tohime seda siis oodata ja nõuda teistelt. Selge on, et lähema mineviku kogemustest tingituna ei tohi puududa ettevaatus, kuid ärgem laskem seda muutuda arguseks.

Tähtsaimaks teguriks, mis on algtingimuseks rahva iseolemusele ja millele baseerub kogu rahvuslik iseteadvus, kultuur ja teadus, on emakeele valdamine sõnas ja kirjas. On vajalik, et noored oma hariduse saaksid emakeeles. Meil tegutsevad eesti algkoolid ja eesti õhtugümnaasium. Paljudes kohtades tegutsevad algkoolide puudumisel täienduskoolid, kus õpetatakse eesti lastele emakeelt, maateadust ja ajalugu. See oleks rahvuslik kuritegu, kui eestlased ei pancks oma lapsi eesti koolidesse, kus see võimalik. Sõnavara rikastamiseks tuleks noortel lugeda võivalikult palju emakeelsid raamatuid. Tuleb rõhutada, et meie emakeel on väljendusrikas ja arenev keel ja on oma kõlalise ilu pöolest üks esimesi maailmas.

Tundub võõrastavana, et Stokholmis ei ole suudetud rakendada ühtegi eesti lasteaeda, kuigi selleks on suuri praktilisi vajadusi 5000-pealise eesti pagulaskonna juures, rääkimata rahvusliku kasvatuse tähtsusest. Kasustakse, et see laps, kes hommikul kell 7 viiakse rootsi lasteaeda ja õhtul kell 6 sealt tuuakse, oskab öieti eesti keelt? Emigratsiooni korraldamise asemel võiks asutada eesti lasteaedu.

Mõistele — rahvuslik kultuur — tuleks leida paik kasvava ja areneva noore peas ja südames. On ju teada, et eesti koolides napi ajaga püütakse lastele südamelähedaseks teha eesti rahvaloominguit, "Kalevipoega", meie kirjanikke ja nende teoseid. Meie rahvaviisid ja helilooming peaksid olema noortele kättesaadavad.

Meie teaduslikud saavutused ja üksikud kuulsad teadlased, kellest mõnigi kord välismaalane teab rohkem kui meie ise, olgu meile teada. Tundkem ka meie ülikoole.

Kodumaa ajalugu ja maateadus on olulised pagulasnoorele. Võetagu eeskuju selleest sitkusest ja clutahtest, mis aastasadade jooksul hoidis alles rahvuslikkuse, neid korduvaid vabanemiskatseid kuni 19. sajandi kultuurilise ja majandusliku tõusuajani, mis lõppes 20. sajandi esimesil aastakümneil meie ajaloo kangelaslikuma osaga — Eesti Vabadussõjaga.

Tõendiks välismaailmale ja meie oma kahtlejaile, et väärisime ja väärime ka tulevikus iseeseisvust, on meie iseeseisvusaegsed saavutised. Meie kultuuriline ja hariduslik tõus, kirjaoskamatuse täielik kadumine võimaseil aastail kõneldi isegi hariltaste üleproduktsioonist, üldhariduslike ja kutsekoolide tihe võrk ja kõrge tase, ülikoolide järkjärguline täienemine nii teadusliku kvalitatiivsuse kui kvantitatiivsuse poolest, rahva elustndardi pidev tõus ja ostujõu suurenemine, töötasu paranemine), siseriiklikku tööstuse arendamine ja mitmekesistamine, kaubanduse alal vaba võistlus, ekspordi ja impordi suhte paranemine, riiklike välisvõlgade tasumine, suuremate riiklike ja erachitiste lõbiviimine, maaparanduse ja uudismaad, põllumajanduse pidev mekhaniseerumine, tööpuuduse täielik kadumine ja edumeelne sotsiaalne kaitse, isegi sportlikud suurvõidud — kõik need ja nendest teadlik olemine annab meie noortele julgust ja usku edaspidisesse võitlusse ja meie võidusse.

Ka on noortele vaja eeskujusid ja autoriteete. Peame oma noortele tutvustama eesti suurmehi, alates Lembitust ja lõpetades Pätsi Tõnissoni ja t.

Hoopis raskem on aga nende noortega, kes juba koolitee lõpetanud ja ellu astunud või siis siirdunud edasiõppimisele kõrgemaisse õppeasutusisse. Nende juurde tuleme järgmine kord. Y.

Eesti NSV Teaduslik Raamatukogu A

Eep 229

VÕIMUKANDJAD OMAVAHEL

Tegelik võimukandja kommunistlikn rezhiimi juures on partei, "Ministrid", täitevkomiteed, presiidiumid, esimehed ja asjurid on kõik nullid partei kõrval. Nad on käskude täitjad, kes partei ülesandeil peavad rahvast taga ajama. Vallas, külas, sovhoosis, kolhoosis, vabrikus või ametiasutuses istub kõigi kukil partei algorganisatsiooni sekretär. Väiksete sekretäride kukil keskkomitee sekretärid Tallinnas, kelle peameheks on praegu Karotamm. Kui rida asju jälle viltu on läinud, siis netakse sekretärid maakondade kaupa kokku, kus neil lastakse ükstteist ja iseennast maha teha, mille lõpuks keskkohast kohale saadetud asjamees annab kõigile naha peale. Paari viimase kuu jooksul peeti N. Eestis terve rida selliseid vastastikku naha peale andmise koosolekuid, millest olemasolevate andmete põhjal saab esitada mõningaid pilte võimumeestest omavahel.

Tallinna mererajoonis on partei sekretärideks Galkin ja Menkov (jälgige nimesid siin ja allpool!). Tema rajoonis on tegelasi, kes julgesid kritiseerida, taga kiusatud. Merekooli juhat. Solovjov ümbritsenud ennast vaenulike elementidega. Agitatsiooni juhat. Krasnoselskaja pole tööd teinud. Väikestele parteivendadele pole antud juhtnõore ega õpetust. Rajooni sekretärid ei teagi, mis rajoonis sünnib, sellepärast pole neist ka nõuandajaid, mille eest majandusmehed neile on muidugi tänulikud. Komnoored on rajoonis ka hooletusse jätetud, üks Gluzdovskaja nimeline parteitegelane pole noorkommuniste koosolekulegi laskund. Sideval. sekr. Latskewitsh teeb maha partei kabineti juh. Mölderi ja Krasnoselskaja (seesama, keda süüdistati laiskuses) sõimab omakorda rajoonikomitee kogu kupatust. Seal istuvat tegelasi, nagu Komrakow, kes tõdse pole milleleki võimeline jne.

Ja kogu selle vastastikuse süüdistamise lõpuks märrib R. H. nukrutsevalt, et seda pole arutatud, kuidas viisaastakut teostada.

*

Tallinna keskrajoonis käis "kriitikalaine" järgmevalt: Rajooni sekr. Borkman ei tea ööd ega ilma, mis sünnib rajoonis. Ainult saadab pabereid ja nõuab plaanide täitmist. Propagandat pole ollagi. Poliitkoolid on välja surnud. Õhtuülikoolis (partei) ei käi paljut keegi asjameestest. Ja massilist poliitkasvatuslikku tööd ei tehta põrmugi. Teatrid jäetud omapead ja seal etendatavat "madalaid" asju. Noorkommude hulka sekretär ei tule üldse, ajagu läste asju kes tahes. Kaubandusministeeriumis ei hoolivat ka mitte minister ise partei algorganisatsioonist. Kaubanduskaader ei olevat "puhas", vaid täis vastutustundetuid tegelasi. Sama lugu valitseb hariduministeeriumis ja metsatöösministeeriumis. Kritiseerijaina ja kritiseeritavaina esines järgmisi nimesid: Kazankov, Hartshnikova, Aleksejev, Kessajev, Titkov, Poljan, Dolshikova, Goltsev, Kartasheva, Natalitsh, Mordwinov, Korsunov, Sutovski jne. Nagu Terve Pihkva kubermang ja pool Nowgorodi oleks koos olnud!

*

Võrumaa parteikonverentsil oli peamiseks kõneaineks see, et klassivõitluse juhtimine ei seisvat küllalt "kõrgel" tasemel. Sekretärid Ajo ja Bolshagin juhtivat võitlust paberite abil. Ja mis klassivõitlust sa ajad, kui kommunistide eneste ideelis-poliitiline tase ei vastavat nõuetele, nõnda et üks sekr. (Seimer) ei oskavat paberitega sõdida (nähtavasti ideeline kirjaoskamatu). Sel koosolekul "räägiti kulakute aktiivsest tegevusest nõukogude võimu vastu võitlemisel, kuid pealiskaudselt mindi üle sellest, kuidas nende vastu võideldakse." Kui oldi üksteist süüdistatud, siis pidas pika süüdistuskõne kõikide üle Weimer.

*

Tartumaa konverentsi vastastikuses materdamises toodi ette, et kolhoosinduse asja ei aetavat küllaldase energiaga. Seal on klassivaenlased pugenud sisse ja diskrediteerivat kolhoose jne. Kehvikuid ja keskmikke ei ole osatud kaasa tõmmata kulakute vastu sõdima. Tegelased ise on sattunud kulakute mõju alla, näit. Ropkas. Parteikoolist on õpilased aja jooksul jalga lasknud. Maakonnakomitee ei oskavat muud kui aegajalt vähemaile vendadele "pühe anda". Aga kommunistide hulgas on palju distsipliinirikkumisi, mahajäänud meeleolu jne. (teiste sõnadega joomist ja altkäemaksu võtmist).

*

Pärnumaal on "poliitilise ustavuse" kontrollimisel loid oldud, "mis võimaldas klassivõõra elemendi pääsemist maakonna mõnedesse organisatsioonidesse ja asutistesse. Linavabrikus võimutsevat koguni sakstaste käsilased ja Audru sovhoosis "nõuk. korrale võõrad inimesed." Vändras töötanud traktoristid rohkem kulakuile kui kehvikuile. Ka Pärnumaal on poliitkoolid tühjad ja klassivõitlust hinnatakse alla. Maakonna täitevk. esimees Jürissoo asunud kord koguni kulakute poolele. Noorkommude juht Kurul hakanud jooma, võtnud altkäemaksu ja pandud vangi. Kooperatiivide liidu esimees Janson mõtiskelnud parevad masinad kulakuile, samuti kunstniväetise, kuni ta pokri pisteti.

*

Võrumaal esinevad kõik samad puudused, mis mujalgi. Lisaks ainult paar iseloomustavat näidet: "Kandlesse" saadetud "kasvatustöö" instruktor võtab kütt hodtega palka, kuid töös ei teeb. Tööjõu reservide koolidesse ei suudetud lapsi saata, kuigi plaani täitmine oli sunduslik. Kultuuritöö seisab, rahvamajad on laokil, koolimajad lagunevad jne. jne.

*

Järvamaal on parteikomitee sekretärid kanged sõimajad, vähemad vennad ei tohi minna nõu küsimagi, kohe "saavad". Metsaaktsiooni puhul sekr. Toim sõitnud maale ja selle asemel, et alamsekretäre aidata organiseerida, "jooksis mööda talusid ja karjus, ähvareas ning sõimas." Aga kohalikud asjurid said ettehaiteid, et nad olevat kulakute suhtes liiga "liberaalsed". Just ähvardama ja sõimama peabki.

*

Läänemaal kurdavad alamsekretärid samuti selle sõimu pärast, mis neile Haapsalust kaela sajab. Ja kuni mõni parteikonverentsil kavatseb suud praotada, siis nõutavat, et olgu kõne konspekt enne esitatud maakonna sekretärile. Ülemsekretärid aga ütlesid, et nende alluvad kohtadel on ühed mahajäänud sellid, kellele tarvis kaigast anda.

Sedaviisi nad vastastikku ükstteist materdavadki, kuni pärisperemehed ühe või teise üle parda heidavad ja uusi hagijaid asemele panevad. Tõnavu kevadel teostati parteiaparaadis igatahes põhjalikke muudatusi isiklikus koosseisus. Selleks need "enesekriitika" konverentsid peetigi, et puhastustöid põhjendada. Uute hagijate tegevus kajastub muidugi teravalt rahva turjal.

Õnnestunud Eesti näitus Selby's

Eestlased Selbys korraldasid kunsti- ja käsitööõmituse. Kohalik ajaleht, The Selby Times, pühendab näitusele ja ühenduses sellega ka eestlastele veerupikkuse kirjutuse. Eestlaste poolt valmistatud käsitööesemed liigitatakse kõrgesse klassi ja väljapandud ülimaalid ning akvarellid, enamikus kunstnik M. H. Oidermaalt, leiavad kiitust. Näitusel oli esitatud ka Rootsis ja Saksamaal ilmunud eesti pagulaskirjandus ja pagulasajakirjandus.

M. O. Põder, eestiaste laagri abijuhataja jutustas ajakirjanikele, et näituse mõte on tutvustada eestlasi ja Eestit inglastele, kuid The Selby Timesi kaastööline ütleb, et sellel näitusel oli veel teine otstarve, mis selgunud talle vaadeldes väljapandud piidikollektsiooni — ühel pool ülesvõtted elust laagris ja tööst põllul, teisel pool ülesvõtted kommunistlikust terrorist Baltikumis ja nende vahel pilbel, avatud salmi kohalt: "Issand on minu karjane . . ."

See väljapanek pidi selgitama, miks need inimesed on Inglismaal.

Otsustav jõukatsumine Soomes

HELSINGI, 24. mail. (E. T. kirjasaatjalt.) Kommunistist siseministri Leino kukutamisele järgnes dramaatiline võitlus siseministri koha pärast, mis on kutsunud esile terava sisepoliitilise kriisi. Kodanliste poliitliste rühmade rünnakust bolsheviseeritud siseministeeriumi ja politsei vastu on kujunenud otsustav jõukatsumine kommunistidega, mille tagajärgedest võib oleneda ka Soome saatus lähemas tulevikus.

Umbusalduse avaldus Leinole tuli kommunistidele ootamatult ja veelgi suuremaks üllatuseks oli neile see, et president Paasikivi ühines parlamendi enamuse tahtega. Leino ei tahtnud esialgu oma kohalt lahkuda, ignoreeris parlamendi otsust ja alles siis, kui president talle oli lugenud ette vastava seaduse paragraafi, esitas ta lahkumispalve. Siseministri kohusesi hakkas ajutiselt täitma poolkommunistlik haridusminister Kilpi, kes on tuntud oma pehme iseloomu poolest ja seetõttu ei oma kommunistide tõit usaldust. Et siseministri koha kaotamine tähendas kommunistidele kogu senise juhtiva positsiooni kaotamist, siis esitasid nad kohe pärast Leino lahkumist nõudmise, et Leino asetäitjaks peab saama mõni teine kommunist. Oma nõudmise toetamiseks korraldasid kommunistid nädala vahetusel üle maa huk militsiini, kus vastuvõetud resolutsioonides nõutakse kommunistidele siseministri kohta, kuna see olevat "Nõuk. Liiduga sõbralike vahekordade säilitamisel hädavajalik". Ka õhutasid kommunistid töölisi streikidele ja neil õnnestuski mitmes ettevõttes töötsemisna panna, kuigi ametiühingute kesknõukogu oma nõusolekut streikideks ei annud.

Siseministri kriisi ajal polnud kommunistlik politsei aga tegevuseta. Viimastel päevadel pandi Helsingis ja mujal toime hulgalisi läbiotsimisi ja ka vangistamisi. Teiste hulgas vangistati ka Vilho Helanen, kes viimaseil ajal töötas dramaatorgina filmitootjate liidus. Ka on olnud politsei pidevas kontaktis streigikomiteedega. Kuna poliitiline politsei koosneb peagu sajaprotsendiliselt kommunistidest, siis teavad nad väga hästi, et mittekommunistist siseministri juhtimisel on lõpp ka nende senisel "tegevusvabadusel".

Soome poliitilisi ringkondi häirib tunduvalt Moskva vaikimine. Nõukogude ajalehed ei kõnele Soomes valitsevaist kriisist peagu üldse. Nad avaldasid ainult silmapaistval kohal kommunistidest ministrite Leino, Murto ja Jauhaneni kirja Nõuk. Liidu valitsusele, et see kergendaks sõjakahjude tasumise tingimusi Soomele. Seda kirja võetakse Soomes kui kommunistide valimiste-eelset propagandatrikki, et esineda valijate silmis "Soome heategijatena".

Helmer Sepp põgenenud?

Helsingi kriminaalpolitsei on lõpetanud uurimise seletusele Helmer Sepa salapärase kadumise kohta. Helsingi ajalehtede teateil ei ole leitud mingisuguseid tõendeid, et Sepp oleks langenud mõrva ohviks, nagu esialgu oletati. Tõenäolikult olevat Sepp Soomest lahkunud.

Stalini Buchenwald

Kui krahv Folke Bernadotte umbes kuu aja eest külastas Ankarat, üles ta pressekonverentsil: "Olen teinud mitu katset minna tutvumisreisile N. Liitu, kuid vene valitsus on keeldunud mulle selleks luba andmast. Mina olen kindel, et nii Nõuk. Liidus, kui vene tsoonis Saksamaal on koonduslaagreid, kus hulk inimesi kannatamas. Hitler on surnud, kuid teised, samasuguse mõttelaadiga elavad".

Laagrelle Venemaal ei pääse ligu ükski võõras ja Punase Risti juhtkonna pingutused nende külastamiseks jäävad küll lõpuni tagajärjetuks. Koonduslaagrite kohta Saksamaal ühtub aga ühtteist läbi raudeesriide. Üks ameerika informatsioonieinstuse ametnik võis hiljuti teatada järgmist: Weimari ja Berka vahel on liiklus varahommikuti väga elav. Veoautod veavad koonduslaagrist töölisi linna. Vangid istuvad veoki põhjal ja nende keskel seisab paar valvurit relvastatud pistolkuulipildujaiga. Laager ise on piiratud kolmekordse traataiaga ja peale selle veel puuplanguga. Sissekäigul ilutseb nõukogude embleem. Ümbrust valgustatakse ööseti prozhektoreiga ja Gestapolt ülevõetud politseikoerad peavad valvet. Talvisel ajal polevat tõusnud suitsu ühestki korstnast, väljaarvatud selle hoone omast, mida kasutatud krematooriumina, jutustavaa ümberkaudsed talunikud.

See on Buchenwaldi laager tänapäeval. Ja seal on küllaltki kommuniste keda Hitler omal ajal saatis sinna. Nad nautisid vabadust vaid lühikest aega, siis saatis Stalin nad uuesti Buchenwaldi. Kui mõni juhtub sealt põgenema, satuvad valvurid paanikasse. Laagrisse veetakse siis esimena ettejuhtuv talunik või tööline, peaasi, et arv oleks täis, sest nimesid pole neil laagrielanikel enam, nad on vaid vang number see ja see.

Üks poolakas, kes viibis Danzigi vanglas kuid pääses sealt, jutustab, et mõõdumud suvel kasutatud seda läbikäiguvanglana poola vastupanulikumise meeste jaoks. Neid toodud sinna korraga mitu tuhat tükki ja saadetud edasi kindlustustöödele Njemeni jõe ääres ja Baltimere rannikul Pillaust kuni Libavini. Vangla piinakamber olnud sisustatud kõige peenemate piinariistadega, näit. aparaadid orade ajamiseks küünte alla, elektriseeritud peakatted jne. Ülekuulamine toimunud ainult vene keeles, vaatamata sellele, kas ülekuulatav seda oskas või mitte. Peale kindlustustööde saadetud vangittransporte ka sageli Leningradi ja Arhangelski. Sinna saitus ka nim. poolakas, kellel hiljem õnnestus Onega järve äärest põgeneda USA tsooni Saksamaal.

Aruandekoosolek Rahvusnõukogus

Rahvusnõukogu pidas neljapäeval aruandekosoleku, kuhu oli palutud ka osavõtjaid väljaspoolt nõukogu koosseisu. J. Mihkelson andis ülevaate Rootsi rotsiaaldemokraatide kongressil päevakorral olnud küsimusist ja mõttevahetusist kongressi välismaiste küljalistega aktuaalsete välispoliitiliste küsimuste üle. A. Horm jutustas huvitavaid täheleepanekuid Haagis peetud Euroopa Uniooni kongressilt ja kokkupuudetest Euroopa lääne kui ka ida osast kohal viibinud delegaatidega.

Läbirääkimised ettekannete üle olid elavad. Eriti puudutati meie välispoliitilise propaganda meetodite küsimust, milles olukorrad ilmselt dikteerivad ümberkorraldusi ja uute viiside tarvituslevõttu.

Loterii peavõit jäi Rahvusfondile

Pühapäeval toimus Eesti Rahvusfondi kunsti ja kirjanduse loterii loosimine Stockholms Högskola ruumes. Avaliikku loosimist oli tulnud jälgima koku uudishimulikke pealtvaatajaid. Kuna umbes viiendik piletitest oli jäänud müümata, siis langes rida loose Rahvusfondile tagasi, nende seas ka loterii peavõit E. Haameri maal "Väljätõngatu".

Loterii võitude nimekirja avaldame pärast nende kontrollimist meie lehe järgmises numbris.

Külaline USA-st kõneleb eestlasile

Ameerika Ev. Lut. kiriku Missouri sinodi esindaja, rev. Walter C. Daib on külaskäigul Rootsis ja kõneleb 28. mail kl. 7 õht. Stortorget 1, eestlasile teemal "Ameerika ja Euroopa luterlike kirikute kontakti tähtsusest ning vajadusest". Sõna võtavad veel min. H. Laretei ja praost A. Täheväli, lauluettekandeid esitab H. Betlem. Rohke osavõtt väga soovitav.

Kuidas kannan rahvarõivaid laulupeol

I

Möödunud aastal asutati Stokholm'is rahvariide toimkond. Palavlikult on tehtud aasta otsa tööd igas eestlaste keskuses.

Kuigi toimkonnal 22 tegeliku töö tegijat rakendatud, ei suudetud kõiki soovijaid lähedaasi läbedase kostüümega varustada, ja sellepärast on nüüd paljud naised ise käed külge pannud, et rahvariides laulupeole tulla.

Rangelt peetakse kinni etnograafilisest eeskujust ja püütakse võimalikult originaali lähedasi kostüüme valmistada. Õige rahvusliku joone ja kunstipärasuse saab vaid originaali lähedase kostüümiga. See pole kerge, sest harilikult tahetakse siidist pluusi jne. Kahjuks peab ütlema, et on liikumas ka halbu ja vale kombinatsioone, mis tuleb teadmatusest, originaalide puudusest ja muudest raskustest, millest oleme teadlikud.

Esimesena hakati siin valmistama Mustjala kostüüme, mida praegu Rootsis kõige enam. Valmistamisel on aga ka paljude muude maakondade kostüüme, välja arvatud setu. Toimkonna esimesel koosolekul otsustati see kostüüm välja jätta selle tugevalt slaavi sugemete pärast.

Olgu öeldud, et rahvariideid kandes loobume siidsukkadest, moodsast soengust ja kõrvaehetest, ning igasugu muudest ehetest, mis sinna ei kuulu. Ka nõo ilustamisel tuleb olla tagasihoidlik. See kõik ei sobi rahvariideie.

Mustjala kostüümi särk on eest suletud Mustjala sõlgedega, mis on kõik erineva suurusega ja kõige väiksem asub kurgu all. Lastele sobib aga ümberpöördult, sest nendel puudub rind, mis abu eest lahti lööks. Seelik on oma tugevate kurdude tõttu raske ja kui puudub tugev puus selle kandmiseks, siis on soovitav panna abu alla õlapaelad. Need ei jää välja paistma, sest vöö katab ära ja kostüümi kandja tunneb ennast kindlana. Lastel abu traageldatakse seeliku külge. Õige Mustjala seelik peab hoidma alt nelja sopiliseks ja sopiliisus antakse nööriga, mis pannakse alla rulli sisse.

Mustjala vöö ei ripne iialgi, vaid vöö otsad on pistetud vöö vahele. Vöö täitis esiemadel korseti aset, millega vööjoon peeneks tõmmati. Jalas mustad lihtsa kontsaga kingad ja ehtsate sukkade puudmisel valged puuvillased sukad.

Uus-Muhu kostüüm jaguneb kaheks eritüübiks: Uus-Muhu pruudi- ja U.-M. argikostüüm. U.-M. seeliku värv on sidrunikollasest kuni oranzhi toonini.

Pruudikostüüm on kõrge ühe tanuga, pumase raske päritikand pälle ja nahkvööga, millel käsitsi valmistatud vaskpannal. Särk on suletud silmadega prersiga kaelaaugust ja rinnal liilkirjagá suur Muhu sõlg. Muhu argikostüüm, mida Muhu saarel kanti kuni hilise ajani, koosneb paatmütsist, siniselilleline põll (roosad, valged lilled), mis kirjatud ja heegelpitsi ning paeltega kaunistatud oma alaosas. Mõlema kostüümi põlled on ainulaadsed ja mõlemal on papp alaäärе sees, sest põll peab sirgelt istuma. Argikostüümi ehteks on suur hõbe sõlg, mille asukoht tikitud rinnalapi lõpus, rinna kõrgemal kohal. Vöö kõva vöö (vöö otsad ei ripu), samasugune kui seeliku all. Jalas Muhu sukad ja liilkirjade tuhvlid või mustad nahast kingad. Muhu paatmütsi kolmenurkne tipp asub selja taga, mitte otsa ees.

Eha Tarmet

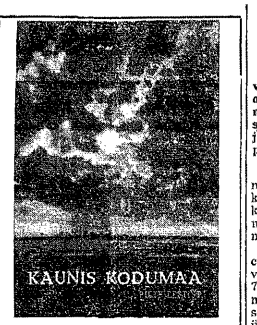

Suurejooneline pilditeos
140 suurt fotot kodumaast,
heal paberil.
Hind kr. 20:—, köites kr. 25:—.
E. K. "Orto" liikmetele hind kr. 10:—
köites kr. 12:50.

Ainuesindaja
E. K. ORTO, Vadstena

Pagulasparteid koondavad ridu

Ida- ja Kesk-Euroopa poliitilised pagulasparteid, üksikud poliitikameheid, kellel veel hiljuti õnnestunud pääseda raudeesriide tagant, ajakirjanikud j. t. on liitmas oma ridu ühiseks võitluseks ebaseadusliku korra vastu, mis vägivaldselt pandud maksma nende kodumaal. Londonis tegutseb Ida- ja Kesk-Euroopa maade föderatsioon, milles esindatud ka Baltimaad. Föderatsioon tuletas alles hiljuti LRO julgestusnõukogu liikmeile memerandumiga meelde, et nende ülesannete hulka peaks kuuluma ka totalitaarse türannia lõpetamine Ida- ja Kesk-Euroopas.

Pariisis moodustas kolm rumeenia pagulasparteid ühise koostöökeskuse, tõotades pühalikult oma kodumaa eest võitlemisel jätta tahaplaanile kõik poliitilised erinevused.

Ukraina põgenikud, keda loendatakse ca 100.000, on moodustanud ukraina rahvusnõukogu, milleses kuuluvad arvestusi 7 erirühmituse esindajad. Hetman, Skoropadski, kes poliitiliste eriseisukohtade tõttu ei pidanud võimalikuks ühineda rahvusnõukoguga, on saanud väga terava arvustuse osaliseks. Ukraina rahvusnõukogu eesmärgiks on vaba Ukraina ja need, kes peavad tähtsamaiks oma poliitilisi erisvamisi, kui seda ühist eesmärki, ei väärigi vaba kodumaa, öeldakse sõnes deklaratsioonis.

Ukraina organiseeritud pagulased otsisid ühendust ukraina organisatsioonidega Ameerikas (nii Põhja- kui Lõuna-Ameerikas, on arvukalt ukraina päriloluga kodanikke). Sidepidamise tagajärjeks oli nn. Pan-Ameerika ukraina konverents, millest võtsid osa ukraina organisatsioonide esindajad kogu Ameerika mandrilt. Päevakorras ei puudunud ka ukraina pagulaste poliitilised taotlused. Konverents valis alaline nõukogu asukohaga New York.

Kindlakujuliselt on endid organiseerinud ka kõikide Balkanimaade poliitilised rühmitused pagulases ja neil on ühine koostöörinne. Puuduvad küll tunnustatud eksiilvalitsused, kuid kõik need organiseeritud pagulasrühmad, kes annavad välja oma häälekandjaid, esitavad memorandume, võtavad sõna maailma vaba ajakirjanduse veerguelt, tuletavad vabale maailmale lakkamatult meelde, et suur osa Euroopast on orjastatud, et sõda pruuni totalitarismi vastu on paisnud punase totalitarismi rüppe sadakond miljonit vaba inimest.

Lõpuks olgu märgitud, et hiljuti tuli Münchenis kokku pagulasajakirjanikud Ida- ja Kesk-Euroopast arutama küsimust, millise panuse nemad saaksid anda oma orjastatud kodumaade taasvabastamiseks. Eesti, leedu, läti, jugoslaavia, ukraina, valgeveene, slovakkia, ukraina, ungari ja poolt pagulasajakirjanikud otsustasid moodustada föderatsiooni keskusega Londonis.

Päevaraamat

Mõtteid väikeriigist: Peagu kõik, mis on õilsaimat meie tsivilisatsioonis, pärineb väikeriikidest: Vana Testament, Homerose poeemid, Vana-Kreeka ja Elisabethi epooki teater, Itaalia renessansi kunst ja Inglise tavaõigus. Võlg, mis inimkonnal kogunenud Ateenaa, Firenze, Genfi ja Weimari vastu, on määratu. See ületab kaugelt selle, mida ta võlgneb Louis XIV, Napoleonile või Saksa sõjakatele monarkidele. (H. A. L. Fisher)

Ükski tõeliselt suurtest ja püsivatest väärtustest selles maailmas ei võlgne oma saamist hegemoonilisele riigile. Vastupidi, kõik mis kultuur on loonud parimat ja kõige kaunimat, see on sündinud väikeriikides. (J. Huizinga)

Kui probleemi hinnata kultuuri ja vaimsete väärtuste vaatevinklist, siis tuleb anda väikeriikidele eelistus suurte ees. Eetiliselt seisukohalt vaadates pole mitte väikeriigid need, mis peavad püüdma õigustada oma elamisõigust, vaid pigemini küll suurem. (Emile Brunner)

On positiivseid ülesandeid, mis kohustusena langevad väikeriikidele, kui nad tahavad oma õige koha saavutada tulevases rahvusvahelises organisatsioonis. Kõigepealt: ärgu loodetagu kellelegi teisele, vaid iseendale, s. o. arendatagu ise enda vaimsed ja moraalsed väärtusi, samuti aga ka majanduslikku tugevust. Väikeriik peab sisemiselt osutuma tugevaks, isegi heroiliseks, kui olukord seda tingib, sest Thermopylest kuni Saint-Jacques-sur-la Bresi'ni väikeriigi kodaniku heroism, kindel usk ja vankumatu tahe on ikka olnud nende parim alalhoidja ning julgeoleku kindlustus. (László Ledermann)

Inglismaa eestlaste ühingu üleskutse Eesti vabastamise komitee asutamiseks on Eesti Posti juhtkirjaniku A. Kõbina Geislingenis mõneo osas mõtlema pannud. Ta nõustub küll üleskutsega neis osades, kus kõnealdakse õigusjärgluseet ja iseeseivusajast alalhoidunud institutsioonidest, kuigi mõned kohad ebaselgeks jäävad. Aga kui ta jõuab kohani, kus öeldakse, et poliitiline keskus loob omalt poolt Vabastamise Komitee, siis seab A. K. juba küsimuse, kuidas seda mõista? Sest kui pagulaskond tunnustab õigusjärglust ja iseeisvusaegseid institutsioone, nagu I. E. Ü. seda deklareerinud Oma üleskutses, siis ei suuda mõista, kuidas ta seelsamas proponeerib mitteõigusjärglusele põhineva organisatsiooni moodustamist, mida ei saaks enam põhiseadusliku alusel olevaks pidada. A. K. leiab, et meil on iseeisvusajast alal hoidunud institutsioone, mis õigusjärgluse kohaselt põhiseaduse alusel võimaldavad täisvõlilise poliitilise keskuse loomise. Vabastamise Komitee oleks seega ülearune. Viimase loomine mittepõhiseaduslikul alusel tooks ainult uusi segadusi. A. K. ütleb veel: "Siinne rahvusgrupp omab juba kindlad seisukohad neis küsimusis. Neid pole küll kusagil must-valgel trükitud, aga need on niikuinii teada igale, sest need tulenevad kodaniku kohustest ja tuginevad põhiseaduslikule korrale." — O. Pukk aga kirjutab Stokholmi "O. Maas", et Saksamaa eestlased olevat oma esindajate kaudu põhimõtteliselt samadele seisukohtadele asunud kui I. E. Ü. Ta tervitab kava omalt poolt ja nimetab seda konstruktiivseks. Nagu aga nägime eespool "E. Posti" sõnavõtust, on lahkumineekud siiski suured, ja nimelt põhimõtteliseet. Aga just põhimõtteliseet küljest peakski küsimus enne selle lahendamisele asumist selge olema.

Kõigis hollandi kalvinistlikes kirikuis loeti pühap. ette antikommunistlik karjaskiri. Selles öeldi, et kommunism võitleb nii Kristuse evangeeliumi kui natsismi vastu. Kalvinistlik kirik, mille ümber koondunud üle kolme milj. hollandlase, ütotab mõista hukka kõik totalitaarsed õpetused, üksköik millises riiis need ka ei esineks.

USA ja Islandi vahel on simitud kokkulepe, mis võimaldab USA-l 5 aasta jooksul kasutada Islandi kõiki sadamaid ja lennuvälju.

Pagulase argielu rikastamine

Peab ikka ja jälle rõhutama seda rahvuslikku ja kultuurilist tähtsust, mida me rohkearvuliste pagulaslaulukooride tegevus avaldab. Rahvuslik laul lohutab meid mures, kuid rõkatab ka rõõmus. Se tiivustab meie olemist-elamist ning kaitseb nõrbumise eest rahvuslikult häälestatud meeleolu.

Tuleb selle juures alla kriipsutada, et pole sugugi väike see energia-, aja ja muud kulud, mida meie lauljaskond vabatahtlikult ja heal meelel ohverdab. Nüüd need koorid töötavad mesilase usinusega laulupeo kava viimistlemisel, et anda oma maksimaalne panus rahvusliku lauluürituse parimaks õnnestumiseks.

Eriti suurt pingutust nõuab selline tegevus väiksemates keskustes, kus eestlasi vähem ja selle tõttu ka kooride komplekteerimine, kooshoidmine, koosseisude tasakaalustamine ja tegevuse pidev rakendus veelgi raskem.

Üks selline vilgas ja innukas segakoor on Upsalas, milline mõõdunud kevadel esimesed tuleriistsed oma esimese kontserdiga õige õnnelikult sooritas. Aarne Viisimaa — selle koori ellukutsuja, väsimata organiseerija ja leegitsev juhataja on jälle aasta otsa pingselt edasi töötanud ja nüüd saab koor sellise vägiteoga hakkama, et annab enne laulupidu veel kaks kontserti — Stokholmis 30. mail ja Upsalas 5 juunil.

Lauljate ja kooride ainuke tasu on see moraalne rahuloluturne, kui nad saavad oma töövilja jagada huilkadele ja kui need saavad sellest sütitavaid elamusi.

Neid sütitavaid elamusi aga just vajab ka rahvas ja kontserdipublik. Ja see ongi rahvusliku koorilaulu mõte ja tuum, et rahvast tiivustada ülevatele tunnetele — teda hoida rahvuslikus häälestuses — n. ö. "timmis". Seega on asi klaar ja loodetavasti täituvad mõlemad kontsertsaalid. Sest lauljate ideeline töö peab ka tasutama ning paguluse argielu on jällegi mõnevõrra rikastatud.

Juhan Aavik.

"Eesti Teataja" on eestlaste ajaleht, seepärast loevad teda kõik eestlased!

Millest kõneleb kirikumõis

Kanadast huvitatnile

Asudes hiljuti Kanadasse, olen Rootsist saanud viimase paari kuu jooksul umbes sada kirja palvega, saata siit infot [illegible] nii, olude kui ka sisserändamise võimaluste kohta ja otsida töökohti, peämiselt põllumajandusse. Kuna iga post toob samalaadseid kirju juurde, millede arv näitab tõusvat tendentsi, siis absoluutselt võimatu on kõigile vastata, rääkimata töökohtade otsimisest. Küllaltki objektiivset informatsiooni on siiani ilmunud ja ilmub edapidigi "Eesti Teatajas". Et anda soovijatele ise võimalusi töökohtade otsimiseks, on saavutatud Kanada soomekeelsete lehtede "Vapaa Sana" (mitte ära vahetada samanimelise kommunistliku lehega Soomes!) ja "Canadan Uutiset" talitustega kokulepe nendele kuulutuste ja tellimiste vastuvõtmises Rootsist. "Eesti Teataja" talituse kaudu. "Vapaa Sana" ilmub Torontos 3 korda nädalas ja tellimine aastaks maksab kr. 28:—, pooleks aastaks kr. 15:—. Kuulutuste hind 15 öörі mm ühel veerul, standard-kuulutus kr. 8:—. Lehte saab tellida ka ainult lapnäevaseid numbreid, hinnaga kr. 13:— aastas. "Canadan Uutiset" ilmub Port Arthuris üks kord nädalas. Tellimine aastaks kr. 13:50, pooleks aastaks kr. 8:—, kuulutused 15 öörі mm ühel veerul, standard-kuulutus kr. 8:—. Mõlemaid mainitud lehti loetakse igalpool Kanadas, kus on soomlasi. (Soomlaste üldarv Kanadas ca 50.000.) Lehtede suhtumine eestlastesse on väga hea.

Lehti lühema aja peale tellida, kui ülal mainitud, ei saa. Küll näit. immigreerimise korral saab muuta aadressi. Kuulutused võivad olla sisse antud E. Teataja talitusse eesti keeles, need tõlgitakse siin soome keelde.

"Eesti Teataja" esindaja Kanadas
Endel Tõiger

Söda "ajapikendusega" Palestiinas

LRO julgestusnõukogu andis laupäeval käsu lõpetada tulevahetus Palestiinas 36 tuuni jooksul, Seega oleks pidanud valitsema rahu juba esmaspäeva hommikuks. Juudid kauplesid omale välja pisut "ajapikendust" ja lubasid lõpetada tulistamise esmasp. õhtuks, muidugi (inginusel, et ka araablased seda teevad. Julgestusnõukogu aga jäi seisukohale, et kui tulistamine pole lõppenud tema poolt antud tähtajaks, ajtub ta uuesti kokku edaspidiste korralduste tegemiseks. Nõukogu arutas ka küsimust, kas Palestiina konflikt on rahu rikkumine sõna otsesemates mõttes. Enamik liikmeid hääletas selle vastu, võttes seega siilt Araabia maadelt üksuste suatmise pärast üle piiri.

LRO ringkonnis arvatakse, et kuigi lõpeb tulevahetus, ei tähenda see veel sõjaliste operatsioonide katkestamist. Sama vähe lootust pannakse ka krahv Bernadotte sõbtuskatseile. Krahv Bernadotte ise, kes asus teele teisipäeval, pole ka kuigi optimistlik. Ta arvas, et lepitamisvõimalus on minimaalne, üks saja vastu. NY Herald Tribune'i juhtkirjanik nimetab hõbiasjaks seda, et maailm peab rahulootuse panema nii põrgale niidikesele, kuigi on olemas autoriteetne kollektiivne rahuorganisatsioon. Sellel peaks ometi olema tõhusamaid vahendeid sõja keelamiseks, kui eraisikust lepitajal ühe võimalusega saja vastu.

Kümnepäevase sõjategevuse jooksul on araablastel olnud täielik edu. Umbes 1.000 juuti avaldas Jerusalemma vanas linnas araablastele viimseni visa vastupanu, sellal kui egiptuse tankid olid juba Getsemani aias ja araabia legionäärid pidasid valvet nutumüürl. Lõuna pool on araablaste suomusüksused tungimud mõnekümne km. kaugusele Tel Avivist.

Ameerika kindralkonsul Jerusalemmas sai raskesti haavata koduteel vahearahukomisjoni koosolekult. Ta surr paari tunni pärast. Rahuvsavahelise punase Risti esindaja Palestiinas dr. Renier pekseti araablaste poolt läbi.

EESTI KULTUUR

Kunstnik Ed. Ole 50 a.

Neil päevil, s. o. 20. mail sai kunstnik Eduard Ole 50. aastaseks. Seda on tõesti nagu raske uskuda, et see nii noorulikuna mõjuv mees, täis kahekümneaastase energiat ja vitaalsust on tõesti jätnud selja taha juba poolsajandit. Samane vitaalsus, mis Olele on iseloomulik inimesena, on omane ka ta kunstile. Ta on üks neid väheseid eesti kunstnikke, kelle loomingut karakteriseerib seesugune vastupanematu eksperimenteerimislust. Oma mainimisväärselt viljaka kunstnikuea kestel on ta proovinud korduvalt ja korduvalt üksteisest erinevaid väljendusvorme, vormikõne ja värvikeele leidmisega. Pea alati on see tal õnnestunud ja nii kritika kui publik on arvanud mõnelgi korral, et nüüd on Ole end lõplikult leidnud, nüüd jääb ta sellele laadile truuks. Kuid just siis, kui seda kõige vähem on oodatud, kui publik just on suutnud luua eneele pildi ta loomingu viimasest perioodist ja püüdnud siduda seda teatud asunud uue jahile. Ta loomingust leiame terve rea üksteisega vastuolus olevaid isme, küll tooremal, küll isikupäraselt ja küpselt läbitöötatud kujul. Ta on tundnud end kodus nii hästi kubistlikus kui realistlikus võrmenaalinuas, ta pintsel on lõpuni dile värvi kandud kord hoogsate ja tugevate löökidega, kord elegantselt täppides ja kaarduvaid komasid tõmmates.

Kui nüüd kunstnikule ta tähtpäeva puhul soovime endise tööinnu jätku ja juba alustatud teekonna sihiteadlikku lõpuleviimist, siis tahaks samaaegselt talle ka südamele panna, et ta üsna pea hakkaks mõtlema ka oma välismaal loodud tööde separaatnäituse korraldamisele.

75 aastat suure helimeistri Rudolf Tobiase sünnist

22. mail täitus 75 aastat suure eesti helimeistri Rudolf Tobiase sünnist Hiiumaal, Käina köstri pojana. Saamud muusikalise hariduse Peterburi Konservatooriumi oreliklassis ja N. Rimsky-Korsakovi kompositsioonilaskis, alustab ta iseeseivat praktilist muusikalist tööd. R. Tobias on organistiks ja saavutab kuulsuse, kui erakordselt vaimukas improvisaator. 1905. aastal toimub Tartus esimene ooperiettekanne Eestis, milleks valitud Mozarti "Don Juan". Teose libretto kõlab Tobias, teost lavastas ja dirigeeris samuti Tobias.

Kogudes värskendavaid muljeid Pariisist ja teistest Lääne-Euroopa muusikalistest keskustest kirjutab ta Böömimaal oma esimese suurteose, oratooriumi "Joonas". Teose partituuriga tutvus nimekas saksa muusikateadlane prof. H. Kretzschmar, kes oli Berliini Muusikaülikooli rektoriks, ning kui helilooja Humperdinck haigestus, kutsus Kretzschmar Tobiase ülalmainitud õppeasutuse muusikateooria õppejõuks (1912). Nimetatud kohal püüs R. Tobias kuni oma surmani (1918).

Eesti muusika arenguloos on Tobiase kuju uue ajajärgu tähistajaks. R. Tobias kujuneb selleks, kes halastamatu sirgiovõntsiausega hülgab senivalitsenud sipvõntsiaalse kergekõlise "heakõlaliste" laulude sepitsemise ning toob meie helikunsti sisse mõiste: heliooja rahvusvaheliste mõõtmetega.

On raske rääkida Rudolf Tobiase loomingust tervikuna, sest tema suurteoste käsikirjad omandati Eesti iseseisvuse lõpul, ning uue võimu ajal oli kirikumuusika keelatud. Aga ka need väikevormis loodud teosed, mis meile kättesaadavad, annavad Tobiase isiksusest küllalt mitmekülgse pildi.

R. Tobiase suurtest teostest on säilunud kaks kantaati ning teine oratoorium "Sealpool Jordanit". Nagu saksiaste suur meister Wagner löi "Nibelungide sõrmuse", nii alustas Rudolf Tobias eesti rahvuseepose ainelise ooperi loomist "Kalevipoja" tekstile, mille libreto koostas heliooja ise. Tobiase kavatsuse katkestas surm, ning mis melle sellega kaotsi läks, on selge neil, kes on juhtunud kuulma meistri loodud vaimukat ballaadi "Sest ilmaneitsist ilusast", mille tekst on võetud "Kalevipojast". Kui kavatsetakse üles tõsta rahvusliku ompära küsimus, siis kuulatagu enne Tobiase saadet rahvalaulule "Meie elu".

See on Rudolf Tobiase pärandus Eestile. Meistri põrm puhkab Berliini kalmistul. Tema teosed jäid õigel ajal omandamata, välja andmata ja ette kandmata. On põhjust loota, et me oma ülekohtu parandame järgmise iseseisvuse saabudes.

Harri Kiisk

Abistamispakkide korjandus Hälsingborgis.

Eesti Abi Osakonna juhatus Hälsingborgis teatab, et korjandus vaderlaagrile Võidupühaks, viiakse läbi järgmiselt: 30. mail ajavahemikul kl. 9—11 koguvad kodudest kinkepakke gaidid ja skaudid. Neid perekondi, keda külastada ei ole saadud, palutakse pakid kuni 5. juunini ära tuua järgmistel adressidel: Plantegringsvägen 48 Mölvek, Visitörsgatan 4 Klemmer, või Krabbegatan 6 Kuningas.

Pakkidele palutakse peale kirjutada mida pakk sisaldab ja saatja nimi ning aadress. Nimeliselt saata soovijaile ka saaja nimi.

Võib annetada raha ja kuponge. Raha pakkide saatekuludeks on hädavajalik.

E. A. Hgb. Osakonna juhatus.

KANADA AJALEHTEDESSE

Kuulutuste vastuvõtmine
ja
ajalehtede tellimine.

"Eesti Teataja" kokkuleppel kahe Kanada suurima soomekeelse ajalehega — "Canadan Uutiset" ja "Vapaa Sana" — võtab vastu nende ajalehtedesse tööpakkumise kuulutusi ning lehe tellimisi.

Tellimishinnad

"Vapaa Sana" (ilmub Torontos 3 × näd.)	"Canadan Uutiset" (ilmub Port Arthuris 1 × näd.)
6 kuud kr. 15:—	6 kuud kr. 8:—
12 „ „ 28:—	12 „ „ 13:50

Kuulutuste hinnad

15 öörі mm ühel veerul
Standard-kuulutus kr. 8:—.
Kuulutusi ja tellimisi võtab vastu

Eesti Teataja

Malmskillnadsgatan 9, I, Sthlm

Södertäljes
müüakse "EESTI TEATAJAT"
pressebüroo kioskides peajaamas ja Storgatanil.

Eestlased Rootsis

NORRKÖPING

Teadaanne laulupeole sõitjaile. Seoses eeloleva üldlaulupeoga Stokholmis, on vajalik laulupeole sõitjail piletite ettetellimiseks, ühissõidu korraldamiseks ja majutamisvõimaluste selgitamiseks registreeruda 26., 27. ja 28. mail ERS-is, Brådgatan 7 (hoovimajas) kl. 10—12 ja 18—20, ja KFUM-is, Skolgatan 3, kl. 18—20. Etenduste piletite ettetellimisel tuleb vastavalt registreerumise juures tasuda pileti hind.

MALMÖ

ERF-i Malmö osakonna esimene korraline peakoosolek peetakse KFUM-i saalis pühap., 30. mail kell 18. Päevakorras ülevaade tegevusest, ERF-i ümberkorraldusest ja kohalike org. valimised. Koosolekust palutakse osa võtta raudkaardi omajaid.

Malmö eesti organisatsioonid korraldavad ühisselt ka sel aastal laste suvekolonii looduslikult ilusas Maglö mõisas. Kavatsuste kohaselt toimub suvekolonii lastele üle 6 a. ajavahemikul 18. juuni — 18. juuli ja väikelastele 3—6 a. 19. juuli — 19. aug. Ruumi puudusel võetakse suvekoloniisse vastu ainult Malmö ja Furulundi lapsi ja vähemalt kaheks nädalaks. Toiduraha arvel tasu kr. 2:— päevas, kusjuures kehvematele lastele hangitakse riiklikku toetust kuni täieliku vahastuseni. Registreerimine kuni 5. juunini Malmö eesti lasteaia ja eesti orgide kaudu.

LUND

Lundi Eesti üliõpilaskonna poolt korraldatakse laupäeval 29. mail algusega kl. 20.00. tujukõllane kevadpidu Lundis Akademiska Föreningeni suures saalis. Kaastegevad pr. Raudava, meesseptett, rahvatantsijad jne.

JÖNKÖPING

Jönköpingis, KFUM ruumes (Östra-Storgatan 38) toimub **ENMKÜ** kohaliku osakonna korraldusel laup., 29. mail kl. 19.15 loeng: "Värvipildistamise põhimõte ning praktilisi näpunäiteid värvilisteks amatöörvõteteks". Loengut illustreerib sadakond värvilist valgupilti. Sissepääs 50 öörl (õpilasile tasuta).

Teateid kodumaalt

Kodu-Eesti ootab ja loodab

Aeg-ajalt jõuab koju saksa sõjavange Venest, peaasjalikult haigeid ja töötõõtuid. Nende hulgas on tihti neid, kes oma vangipõlve veetnud Eestis. Eesti ajakirjanikud Saksamaal on nendega kokku puutunud.

Sõjavang, kes Tallinnas asunud, jutustab, et nende grupp ehitanud a. 1946 laulupeo laululava ja Lasnamäele 30 elumaja. Ehitusmeistriks olnud Merimaa. Tööd takistanud materjali alatine puudus. Kord pole olnud tsementi, kord jälle kive. Kui majad valmis said, asunud nendesse Venemaalt toodud venelased, kes olnud väga armetus seisukorras.

Asudes Dvigateli juures vangilaagris, näinud ta isiklikult, kui Ülemiste jaamas 1946. a. sügisel laaditi rongile mehi, naisi ja lapsi. Jaam oli sel ajal tugevate relvastatud jõudude poolt piiratud.

Üldiselt olevat aga eestlased optimistlikud ning kandvat lootust, et vabadus jälle tagasi tuleb.

Sedasama ütleb ka Jõhvist pääsenud sõjavang.

"Eestlased ootavad vabanemist, üksköik kelle poolt vabastamine tuleb, peasaj. kui pääseks kommunistide terrorist. Oodatakse sõja puhkemist ja loodetakse, et varsti saabuvas sõjas kaotab N. Liit ja hävitatakse kommunistlik diktatuur. Eestlased armastavad vabadust, nad usuvad saabuvasse vabadusse kindlalt," on k. a. aprillis Eestist lahkunud sõjavangi muljete kokkuvõtt.

Kes on kus? Udo Topman, tuntud organisti poeg, on Tartu muusikakooli direktoriks. Esines solistina Tartu naiskoori külaskäigul Lätis ja Leedus. R. Meijel on partei Harjumaa sekr. K. Õiglane on Vaida sovhoosi vanemagronoomi nimi. O. Kirreti nimeline istik kannab tiitlit "Eesti NSV Tead. Akad. tööstusprobleemide instituudi direktor". A. Eharand — Ülenurme sovhoosi agronoom. Joh. Võrk — Sõmerpalu sovhoosi vanemagronoom. E. Kaup — Viljandi metsamajandi dir. E. Alt — ENSV AÜKN tööstuskaitseosak. vaneminspektor.

Inimesed on ära . . . "E. R." Saksamaal on kasutada saanud ühe kodumaalt tulnud kirja, mida pole saanud puudutada tsensori piiiats. Kirjas seisab muu hulgas järgmist:

". . .Noored on ära. Võeti paremad karjamaad ja põllud ning nüüd on veel 10 tiimu. Normid on suured ja neid ei jõua täita. Kuid pole ka mõtet, sest võetakse kõik, kui neil tarvis. Peremeesteta talud on jda poolt tulevaid inimesi täis. Toodi nad 1945. a. kevadel ja tuleb aina juurde. Tööd ei tee, sest pole hobuseid ega lehmi. Põllutööriistad lebavad südasuvest saadik põllul. Viljaseemet ei anta aga norme nõutakse. Äraviidud normi eest antakse punkte, mille eest saab kooperatiivist hirsitangu ja hernejahu.

Saksa sõjaväes teeninud mehed lasti pärast sõda kohe koju, kuid siis viidi kõik ära ja ka need, kelle juures nad elasid. Alla 30 a. naised meie vallast läksid Leningradi üles ehitama. Oeldi, et tulevad varsti koju, kuid pole veel ühtegi näinud, samuti pole saabunud neilt ka kirjasid.

Perekonnakirjad kästi kõigil korda ajada, et teada, kust keegi pärit ja mida teinud. Paljud kodutud panid end kirja, et tulid Narvast, kus kõik maatasa tehtud. Kõik niisugused isikud kadusid hiljem . . ."

Iluravi ja juuste värvimine

Else von Yxkull

Viini dipl. iluraviekspert Tallinnast.

Vastuvõtt: **Lundbergi Damenfrisersalongis, Nybrogatan 28, I, tel. 67 42 45** (kl. 12—16).

Muudel aegadel kokkuleppel kodus, **Brådstupsväg. 23, I, Mälarhöjden, tel. 46 41 71** (tr. 16 Södermalmstorgilt).

TÖÖPAKKUMISED

AB KATRINEFORS, MARIESTADIS,

vajab

MEESTÖÖJÕUDU PABERIVABRIKUSSE

Vallalistele korter vabriku juures.

Suurem osa 3 vahetuse tööd.

Teenistus: kr. 90—100 nädalas.

AB KATRINEFORS, Personalkontoret, (O. Saar), Mariestad.

Lähemalt eesti või rootsi keeles:

Vähese vilumusega

treial-viilija

saab koha roostevabasse mehaanika töökotta Fittja'sse, 15 km Stokholmist (hea bussiühendus). Tuba kasutada. Küsida verkmästare Östlund, telef. 118, Fittja.

Nõudepesijaks ja kööki

otsitakse mees- või naistöötajaid. Palk kr. 200:—, prii söök ja korter, korraldatud vaba aeg + sõit. Teadete saamiseks pöörduda: **OMBERGS TURISTHOTELL**

Post, Alvastra. Tel. Hästholmen 2.

Londonis õnnistati 20 leerilast

Suviste esimesel pühal, 16. mail, õnnistati Londonis Püha Peetri kirikus leerilapsi õpet. dr. J. Tauli poolt. Leerilapsi oli 20: Linda Rätsep, Helgi Saarendi, Vivian Vihand, Erich Ainsalu, Karl Jõgi, Evald Kaul, Edgar Kivisaar, Heinrich Kübarsepp, Evald Lehter, Heinrich Liias, Valdur Lumiste, Aleksander Metsa, Toomas Metsala, Jaan Michelson, Herbert Nõmm, Jaan Põder, Karl Schwalbe, Kalju Vadeskaln, Lembit Vallimäe ja Arno Viira.

20-st noorest on ainult ühel vanemad Inglismaal.

Leerilaste õnnistamisele järgnes ühe eesti lapse ristimine.

Saksamaalt saabub ainult üksikuid eesti DP-sid

Mööduvad aasta kevadel ja suve algul elasid Saksamaa DP-d Inglismaale tööle mineku tähe all. Igal nädalal saabusid sajad eestlased "Westward Ho" aktsioonl raamides Briti saartele. Ka tänavu saabub igal nädalal Saksamaalt, Itaaliast ja Austriast E. V. W-sid, nende seas vähe eestlasi.

Eestlaste vähene tulek Inglismaale on seletatav mitme põhjusega. Eeskätt on Inglismaa asemel DP-dele uueks "kaugeks rannaks" Kanada ja Austraalia. Paljud ootavad ka USA väravate avamist baltlastele. Teiseks on paljud Inglismaa elust ja tööst pettunud ning informeerinud sellest ka Saksamaa eestlasi. Ühes viimases transpordis oli ainult 8 eestlast. Kuna balti DP-de hulgas pole enam huvi Inglismaa vastu, on Briti valitsus otsustanud edaspidi Inglismaale tuua Austriast austria naisi. Nende värbamine ongi praegu käsil ja "uue vere" esimesed transpordid peaksid pärale jõudma juuni algul.

SPORT

Raadik võitis kehvalt

Anton Raadik poksis mööduvad reedel neeger Eli "Smuggy" Hursey'ga ja **saavutas napi võidu 7000 pealtvaataja ees. Raadik võitis punktikohtunike häältega ringikohtuniku vastuseismisel 2:1.** Pärast võitu oli Raadik sünges meeleolus ja tunnistas ise, et se on olnud üks tema kehvemaid matshe.

Raadiku manadzheri andmeil poksib ta järgmisena Tommy Bell'iga.

Eesti—Läti kohtuvad jalgpallis

Pühapäeval, 6. juunil on Östermalmi staadionil Lidingövägenil esmakordselt sellel hooajal vastamisi eestlaste ja lätlaste jalgpalli esindusmeeskonnad.

Varemalt oleme Rootsis kohanud naabritega jalgpallis 3 korda, mängides ühe mängu viiki 4—4 ja võites 2 mängu. Lätlased on täienduand oma meeskonda Saksamaalt tulnud rahvusvahelise kuulsusega mängijatega ja omavad tunduvalt löögivõimelisema koosseisu kui mullu. Seetõttu muutub meie seekordne "kindel võit" väga küsitavaks.

Unte meestena on lätlastel edurivis Spades ja Reits. Poolkaitse tugevneb Weidega.

Eesti meeskond pole veel lõplikult selgunud, kuid tõenäoliselt mängivad Veideman, Saar, Jensen jt. Uue mehena tuleb Upsalast Teiman.

Võistluse kellaaeg on veel lahtine ja sellest teatatakse hiljem.

Kiriklikke teateid

Lundis, Kloostri kirikus, jumalateenistus pühap., 30. mail kl. 19. Juhustab Ameerika Missouri Lut. kiriku õpetaja Walter Daib. Jutlus tõlgitakse. Esineb Lundi eestlaste segakoor. Soololaule prl. Martensilt. Lauluraamatud.

Pärast jumalateenistust koguduse perekonanõhtu Punase Risti saalis, Lilla Gråbrödersg., kus esineb kõlaline kõnega. Muusikalisi ettekandeid.

Piirkonna õp. E. Petersoo.

Stokholmi Eesti Kogudus. Järgmine jumalateenistus Jakobi kirikus on pühapäeval, 6. juunil kell 3. Jutlus — õp. E. Lootsma.

Praost A. Tähevälja äraolekul 1.—10. juunini täidavad tema ametikohustusi õp. E. Lootsma, aadr.: Bokbindarev. 74, II, Midsommarkransen, ja õp. T. Prima, tel. 11-08-03 (Engelbrekts pastorexp.).

Reedel, 28. mail kell 7 õhtul kõneleb Stortorget 1 (sissekäik Trädgårdsgat.) Ameerika Ev. lut. Missouri Sinodi esindaja Rev. Daib teemal: Kontakti vajadusest ja võimalusest [illegible] Ameerika ja euroopa luterlike kirikute vahel. Soololaule pr. H. Betlem, klaveril H. Kiisk. Laululehed. Sisseminek vabatahtliku annetuse eest jooksvate kulude katteks.

Upsala E. E. L. K. Eesti koguduse jumalateenistus S:t Johannese kirikus pühap., 30. mail s. a. kell 4 p. l. Pühap., 13. juunil s. a. kell 17.30 pärast jumalateenistust S:t Johannese kiriku ruumes **koguduse täiskogu koosolek,** järgmise päevakorraga: 1. Koosoleku avamine ja rakendamine. 2. Ülevaade koguduse tööst ja tegevusest. 3. Koguduse nõukogu valimine. 4. Läbirääkimisi. Koosolekust võivad osa võtta kõik täiseelised hääleõiguslikud koguduse liikmed, kellel tasutud 1947. a. ehk 1948. a. liikmemaks. See teadaanne on maksev koosoleku kutsena.

125 dollarit

nädalas Kanadas või 500 krooni Rootsis perekonna kõrvaltulu tibude nuumamisest patareides, ka siis, kui kanala ja vanad kanad omal puuduvad. Seda loeme "Ärilisest kanakasvatusest". Box 69, Östertälje.

Õppige tantsima suveks!

Uued kursused. Moodsad ja vanad tantsud teisip., neljap. ja pühap. kell 19.00. Era- ja kirikursused iga päev. Inglise stiil, uudised 1948 Londonist.

Dipl. taani tantsuõpetaja

MODERNA DANSINSTITUTET

Klara Västra Kyrkog. 17, telef. 10 39 37

KORTERI

Pakkumised ja otsimised

Eestlane koos vennaga otsib

TUBA

kõõgi kasutamisega, Teat. sit. "1. juuni"

Väike

TUBA

välja üürida kuni 1. septembrini. Küsida kella 9—½5-ni agr. Mark, tel. 33 56 11 või Gimmerstavägen 20, II tr. Örby.

OTSITAKSE

omakseid ja tuttavaid

Erna Korventaus, sünd. Russmann, Harjumaa Kohila vallast Lohult, otsib sugulasi ja tuttavaid, kirjutada aadr.: Salo, Finland.

Otsin sugulasi ja tutavaid. Palun kirjutada. Vildtrut Lessel, Estonian DP Camp "Valka", (13 a), Nürnberg, Germany.

Endel Pajut ja kaasõpilasi HTK-st otsivad Heino Hallik ja Ernst Tomsal. Kirjad: H. Hallik, Miners Hostel, Ryton on Tyne, Co. Durham, England.

Pr. Jakobsoni (kes töötas 1946. aastal Perstorpis ja 1945. aastal Tylosandis koos läti kapteni A. Pulins'iga), palutakse tungivalt kirjutada aadressil: 2:e styrman A. Pulins, s/s Moldavia, Thores Rederi, Hälsingborg.

Eesti Komitees aadresside puudumisel seismajäänud kirjade nimestik: Uno Andrusson, Endel Arro, perekond Haavusaar, Irene Havosaar, Marta Kalpus, Joh. Kivestu, Herbert Källu, tantsuõpetaja Herbert Küttim, Astrid Liiv (Loomus), Lembit Loonurme, Arkadi Mirk, Hilda Hiron, Albert Oago, perek. Rudolf Orav, Oskar Perkmann, Vera Pirts, Anna Põder (abielus rootslasega, kiri Ed. Põderilt), Evy Reismaa, Vladimir Reismaa, Vladimir ja Maimu Tamleht, Joosep, Miili ja Maie Saar, Helmi Tagepera, Ari Tiit-Vain, Edmund Vainde, pr. Varik (abikaas mereväe-leitnant), pr. A. Viiremaa.

Eesti Teataja förlag föreningen u. p. a.

peakoosolek

toimub esmaspäeval, 31. mail 1948. a. kell 18.00 Stockholms Högskola ruumes, Norrtullsgatan 2, Seminarium B.

Päevakord:

1. Koosoleku rakendus.
2. Aruanded.
3. Eelarve ja tegevuskava.
4. Valimised.
5. Läbirääkimised.
6. Kohal algatatud küsimused.

Juhatus

Lundi Eesti Üliõpilaskond

korraldab laupäeval, 29. mail s. a. kl. 20

Akademiska Föreningeni suures saalis

kevadpeo

Kaastegevad pr. Raudava, meesseksteti, rahvatantsijad jne.

Õlle- ja viinabaar. Tants.

Pääsmed kr. 2:50, õpilastele kr. 1:75.

Vähepruugitud

Vähepruugitud alt-saksofon

müüa. Firma King. Pealt hõbetatud, seest kullatud. Väga hea korras. Hind kr. 375:—. Teat. sit. "Sax" all.

Meie keskelt lahkus meie armas ema

VILHELMINE VICHMANN

sünd. 29. 9. 1891 Pärnus

surn. 23. 5. 1948 Stokholmis

sügavas leinas

tütred, väimees ja täditütar

Matusetalitus toimub reedel, 28. mail kell 15.30 Enskede Metsakalmistu Krematooriumi Heliga Korsel Kapellet'is.

†

VILHELMINE VICHMANN

Leinavad perekonnad

Ruisla

Kuslap

Jõe

†

Armast töökaaslast

Vilhelmine Vichmann'i

mälestavad kurbuses

S. Kapper
A. Koolmeister
G. Martsoo
A. Mõttus
H. Ormus
A. Pajuste
L. Santpank
E. Sepp
T. Vender
L. Ventsel

Töölisühingu Keskliidu abiesimees

kapten

August Gustavson

surn. 1942. a. Siberis

mälestab

Eesti Sotsialistlik Ühing

Hea sissetulek

Müüge meie kellasid, rahataskuid, käekotte jne. Võite hästi teenida. Lähemaid teateid:

Svenska Industriprodukter,

Postfack 5, Stora Essingen.

5 aastane tütarlaps

soovitakse suveks anda pansioni maale eesti perekonda, alates 1. juunist. Tasu kokkuleppel. Vastused: dr. V. Hint, Storg. 36, II, tel. 27 48 31, Huvudsta.

EESTI TEATAJA

Vastutav toimetaja (ansvarig utgivare) H. ... Tiddlom.

Peatoimetaja Oskar Mänd.

Toimetuse sekretär Heino Jõe.

Toimetuse aadress: Stockholm, Malmskillnadsgatan 9, 1, 6. g.

Toimetuse telefon: 20 70 61.

Talituse telefon: 20 60 91.

Postgiro: 250808.

Ilmub 2 korda nädalas, igal kolmapäeval ja laupäeval.

Üksiknumber 50 öörl. Tellimishinnad Rootsis: 1 kuu — kr. 3:80, 3 kuud — kr. 10:—, 6 kuud — kr. 18:—, 12 kuud — kr. 35:—. Tellimishinnad väljamaal: 1 kuu — kr. 4.25, 3 kuud kr. 11.30, 6 kuud — kr. 22.50, 12 kuud — kr. 45:—.

Kuulutuste hinnad: ärikuul. 40 ö. mm, omaste otsimine ja tervitused 30 ö. sõna, abiellumis- ja surmakuul. 20 ö. mm, tutvuse otsim. 30 ö. mm. Kuulutused tekstis 50% kallimad.

Aadressi muudatus 20 ö.

Tarvitamata jäänud käsikirju alal ei hoita, tagastatakse ainult sellekohasel nõudmisel.

LYCKERIAKTIEBOLAGET FYLGIA, STOCKHOLM 1948

Ilmus USA eestlaste ajakiri
MEIE TEE nr. 4
Hind kr. 1:—

EESTI TEATAJA

KOLMAPÄEV, 26. mai 1948

Suurim eesti ajakiri
Our LIFE
Hind kr. 1:—
EESTI TEATAJA

Kaugsõidu lasist KUULEME

Metallitööline Peeter Klaas rändas koos perekonnaga revolutsiooni aastail Venemaalt Ameerikasse. Nüüd elab ta vana mehena (ta on sünd. a. 1852, seega praegu 96 a. vana!) Kalifornias koos oma inseneristi poja Gustav Klaasiga (sünd. 1883. a.) Ka G. K. ei tööta enam, vaid veedab päevi oma villas. G. K. lõpetas a. 1910 Harkovi tehnikaülikooli. Pärast seda töötas Riia tehastes. Maailmasõja ajal saadeti USA-sse autosid ostma, kuhu pealetulnud revolutsiooni tõttu jäigi. Töötas insenerina vabrikus, sõja ajal oli sõjatööstuses. Lehutas ja ehitas leegiheitjaga tanki. Peeter K. tütred on jäänud nõuk. Venesse.

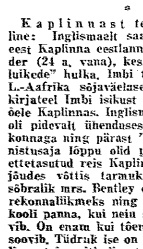

96-aastane isa Peeter ja 65-a. poeg Gustav Klaas oma villa aias Kalifornias.

*

Kaplinnast teatab ET kaastööline: Inglismaelt saabus mõne päeva eest Kaplinna eestlanna Imbi Jaalder (24 a. vana), kes kuulub "Valgete liikede" hulka, Imbi tutvus Saksamaal L-Aafrika sõjavälisesga, kes jutustas kirjateel Imbi isikust ja saatusest oma õele Kaplinnas. Inglismaale jõudes Imbi oli pidevalt ühenduses Kaplinna perekonnaga ning pärast "Valge liige" teenistusaja lõppu olid paberid korras ja ettetasutud reis Kaplinna algas. Kohale jõudes võttis tarmukas ja huuriliselt sõbralik mrs. Bentley eestlanna oma perekonnaliikmeks ning soovib Imbit ülikooli panna, kui neiu seda vaid ise soovib. On enam kui tõenäoline, et ta seda soovib. Tüdruk ise on vaimustatud Kaplinnast ja eriti siinsete inimeste sõbralikust suhtumisest eestlastesse. Nagu ta ise tähendas, ei soovi ta Kaplinna ühegi paiga vastu vahetada väljaspool vaba sünnimaad. Sama tõeksjõdamine valitseb ka enamuse hulgas "Dagmari" inimeste seas, kelle viisad on jõlle pikendatud kuni 7. juulini s. a. järjekordselt.

*

Taani eestlaste senine muusikaelu juht Vaido Radamus algas 19. skp. Oslo kaudu pikka teekonda Argentiinasse Buenos Aires'isse. Ta kavatseb ka seal rakenduda muusikapõllule. Taani eestlased kaotasid Vaido Radamusega oma armastatud maestro ja väsimatu töömehe.

*

Taani Kuningl. Akadeemia õpilane maalikunsti alal, Lydia Lavrov, sõitis koos sadakond taanlase, kuue soomlase ja ühe lätlasega õppereisile Pariisi. Õppereis kestab 2. maist 16. juunini. Suurema osa kuludest kannavad taani suuremad asutused. Mäletatavasti korraldas L. Lavrov (portretist ja zhanrimaalija) möödunud aasta märtsis oma tööde näituse Ballonparkeni laagris, kust osavõtt oli elav ja enamus väljapanekuist ära osteti.

*

Kaks eesti noormeest teostasid oma "invasiooni" Kesk-Prantsusmaale, kus töötavad talus. Üks neist I. A. kirjutab "E. Teatajale" muu hulgas: Põllutöölise elu siin pole raske, töötempo pole kiire. Põllutöö tase on mõneski suhtes madalamal iseseisvusaegsest Eestist. Ainult suuremad farmid on moderniseeritud. Meie ühetasast. rahulikku töötempot ei suutnud prantslased küllalt imetleda. Nemad ise rabelevad hooti ja siis värskendavad end veiniga — ikka veerand tundi rabelemist ja jõlle pukkus. Välismaalaste suhtes ollakse lahked. Eestit muidugi massid ei tunne. Meie olime siin samasugusels sensatsioonilis nagu oli kord neeger-üliõpilane Tartus. "Harnldused" oleme me siin kõik aeg. Põllutööliste palgad on üldiselt madalad — 3000—5000 fr. kuus ühes toidu ja korteriga. Ülikond maksab 6.000—10.000 franki, jalanõud 700—2000 fr. Politiivne olukord muutub stabiilsemaks. Kommunism läheb tagurpidi. Ajalehed kirjutavad nüüd ka palju Eestist. Üks lõhkeli leht kirjutas pealkirja all: Kas Eestis valitseb paradiis või põrgu? Selles paljastati täielist olukorda Nõuk. Eestis, ühtlasi kirjeldades nende vägivallateguid esimese okupatsiooni ajal.

*

Ervin Roos, endine Tartu Ülikooli vanade keelte lektor, on saanud Lundi Ülikoolist doktorandi stipendiumi doktori väitekirja koostamiseks teemal "Koonilised elemendid Attika tragöödias". Huvitav oleks märkida, et 38 soovi avaldanust said stipendiumi ainult 20.

Türgi laevastik sai USA-lt 4 allveelaeva, teatatakse Ankarast. Allveelaevad on kõige moodsamat tüüpi. Türgi välisminister Sadak ütles, et kogu maailm on praegu alarmiolukorras ja keegi ei sõanda loota, et rahulikum aeg oleks tulemas.

Eestlannad Austraalia pealinnas

On juba ligi 2 kuud möödunud päevast, mis saabus Teie kiri. Vahepeal on "Eesti Teataja" korrapäraselt toonud meile uudiseid Rootsist. Missugust rõõmu me tema tuleku üle tunneme ja missugune huviga me teda loeme, võite vist ise mõista. Soe tunne tuleb südamesse, kui lähed posti järele ja näed hotellilaual ingliskeelsete lehtede hulgas meie lehte.

Elu argipäev oma väikeste muredega on meil oma hõlma võtnud, ja ei ole sugugi nii kerge kirjeldada meie elu-olu tolle suure suare omaprõmaes peelinnas.

Suuri muresid meil ju endi suhtes, ausalt öeldes, ei ole. Kõht on alati täis, ja ei ole vaja otsest hirmu tunda homse päeva siinduruste ees. Ent siiski, elades rahuajal ning maal, mida sõda puudutanud ei ole, tahaks elult ka midagi muud (Euroopa mõiste järele), kui ainult täis kõhtu ja riiet selga.

Põnevusega jälgime päevauudiseid Euroopast. Võiks vist küll julgesti öelda, et 90% meie transpoodi pumestest ei kavatse üldale siin kodu rajada, vaid pooravad ja loodavad, et ehk ei võta enam väga kaua aega, kuni saame teha jälle ühe ookeanreisi, siis juba sõidushiks vaba Eesti.

Eestlased, kes umbes paarikümne aasta eest Austraaliasse asunud, näivad enamasti kõik heale järjele jõõdnud olevat. Ei tohiks meiegi langeda ainult vigade ja puuduste otsimiseni, vaid nägema ka asjade hiäid külgi. Seni oleme aga küll pahatihti leidnud põhjust arvustamiseks.

Meie tütarlaste elu siin Canberras kulgeb õige vaikset rada. Tööpäev on kella 8.30—16.51, vahepeal 1 tund lõunat ja hommiku- ning õhtupoole tee joomine, ilma milleta austraallane ei ette ei oska kujutada. Tihti teeme õhtuti ületunde, et natuke palgale lisa saada. Lihttöölised saavad palju rohkem palka, kui meie, kes me ministrite kirju tipime. Pärast lepingu lõppu kavatseme kindlasti ernettevõtete juurde tööle minna, kuna seal palgad palju paremad. Meie praegusest palgast, umbes 4½ austraalia naela nädalas, läheb üle 2 naela toa ja söögi eest. Tuba ilma kostita on siin võimata saada, need kuuluvad kokku. Küll oleks tore, kui eesti perenaised kord austraalia kokkadele näidata saaksid, mis moodi toit maitsta võib. Mõnikord on hale mõelda, millist toitu siin valmistatakse, ometi on toidumenüü kõrluses ja odavad. Aga kui pärast lepingu lõppu oma kõe peal elama saab, siis loomulikult saab ka oma maitse järele toitu valmistada.

Sydneys küpsetab üks eestlasest pagar isegi rukkileiba.

Siin on praegu sügis ja ilmad päris vihud, mis tihti paneb igatsema eesti ahjude järele. Talv Canberras oleval külm, kuna Canberra asub võrdlemisi kõrgel ja on ümbritsetud mägedega, kus juba nüüd lumesadusid on olnud. (Ega me küll sellegi file muriseda tohiks, 1974. a. saime me ju kaks suve läbi elada.) Tõesti imestama paneb, et sellise kliima juures ehitatakse majad nagu tikukarbid, ilma küttevõimaluseta, paremal juhul kamin elutoas. Oleme endale kõik juba väiksed elektriahjud ostnud. Elektrit võib õnneks kulutada piiramatult. Ka suurem osa valitsusasutusi on barakitaolistes ehitustes, mis mõeldud küll ajutistena, aga nüüd juba paarkümmend aastat ajutised olnud ja ei ole ette näha, millal uute ehitamiseni jõutakse. Peapõhjus — ehitustööliste puudus.

Iga töötaja Austraalias kuulub ametiühingusse, "Labour Union!". Liikmeksastumine on küll vabatahtlik, aga see on traditsiooniks kujunenud ja on loomulik, et igaüks sinna kuulub. On juba teravaid märkusi tehtud meie tütarlaste kohta, kes unioonide liikmeks pole astunud. Siinsed unioonid küll kommunistlikud ei ole, aga siinoleku aja jooksul oleme näinud nende tegevuse seisvat peamiselt streikide organiseerimises, mis kestavad nädalaid ja nädalaid. Aga küllap' neil siiski ka omad head küljed on. Unioonidel näib ka valitsusele suur mõju olevat.

Austraallased on meie vastu küll väga kenad ja sõbralikud olnud. Küllakutseid saame liiga palju, nii et tihti tuleb ettekäändeid otsida mitteminemiseks. Canberra seltskondlik elu seisabki üksteise kodudes külas käimises, kuna siin peale kahe kino midagi ei ole. Kuna meie veel väga kirglikud teejoojad ei ole, eelistame "vaimu värskendamiseks" kinos käimist. Harilikult istume õhtuti kodus raamatu või kudumistööga. Kudumine näib olevat kõigi austraalia naiste kirglik harrastus ja on nüüd palju ohvreid nõudnud meiegi tüdrukute hulgas, kelledest paljud varem üldse näputööga ei ole tegemist teinud. Teater, ooper, kontserdid — kauge unistus. Paar välismaa solisti pidavat aasta jooksul siiski siia tulema, ootame juba igatsusega.

Suureks vahelduseks on meile eestlaste omavahelised kokkusaamised. Nii korraldas Sydney Eesti Selts Vahariigi aastapäevale järgneval laupäeval kontsertballi, mis kõigiti õnnestus. Sama laadne üritus on kavas jaanipäeval. Kava kandvaim osa lasus meie laeval asutatud 25-liikmelisel meeskooril. Nemad on oma lauluga ka austraallaste südamed täielikult võitnud, saades järjest kutseid esinemiseks. Õnneks sai koor ka lihise gruppina tööle asuda. Nad on metsatööl Newcastlest põhja pool, elades telkides. Ehitavad aga agaralt endale lauaotstest majakesi ja loovad paremaid elamistingimusi, kuigi kõik austraalia metsatöölised on alati telkides elanud ja vahel ollud, ja nende ülemuse arvamise järele ka iga "mus austraalane" nõnda peaks elama. Kuigi metsatöö teatavasti väga kerge ei ole, saavad mehed aga ka päris korralikku palka. Saadan neile ka Eesti Teataja lugemiseks.

Aktikaustade virn mu laual kasvab, pean selleks korraks erakirja kõrvale panema.

P. R.

Jazeps Witols †

Ajalehe teatel on Jazeps Witols neil päevil Lübeckis surnud. Vaatamata kadunu kõrgele vanadusele (angustis oleks saanud 85 aastaseks) on see läti rahvale ja muusikaelule suureks kaotuseks. Witols oli paljuid aastakümneid sõna tõsisemas Latvija muusika patriarhiks. Meie lõunaaabri muusikaelu rajamisel on eriti mõjuvad olnud kolm tähtsat nime: *Jahnis Zimse* — läti rahvamuustka suur ärataja, laulukooride õhutaja, esimene suurim rahvaviiside koguja, harmoniseerija ja väljaandja (olgu siinjuures tähendatud, et eriti siinsete muusikaajaga muusikud — kõsterkooliõpetajad — koorijuhid, eesotsas A. Kunileidi, Fr. Saelbmanni ja A. Lätega olid Zimse õpilased Valga kõstrite seminaris), *Juri Juvjan* (vanim kolmest muusikust vennast) oli Zimse pooleliijäänud töö innukas jatkaja, läti muusikaelu mitmekülge organiseerija ja esimene suurem originaalkoorilaulude looja.

Jazeps Witols aga pani püsiva ja väärtusliku aluse läti muusikaloomingu kõrgemate alade viljelemisele. Oiles väga produktiivne ja innukas kooriaulude looja ning teades, et seda oli rahvale esiotsa kõige rohkem vaja rajas tema osiukate ja kunstikõpsete teostega nii sümfoonilise, kammermuusika, vokaalinstrumentaal ja kuni ka klaveri- ja viiuli-soolomuusika tootmise ja arengu.

Peale selle olid W-l suured teened Latvija muusikaasutuste organiseerimisel läti omariikluse algusest kuni selle lõpuni. Ta oli esimene rahvus-ooperi direktor ja varsti pääle selle Latvija Konservatooriumi asutaja ja direktor kuni 1944. a. sügiseni, millal algas suur põgenemine.

Tänu oma muusikalistele annetele, suurele töövõimele, kindlale iseloomule (kuigi oli suur bohemiane) omas ta läti ülduseas võrratu autoriteedi. Teenete tunnustuseks ja tänuks kingiti temale riigi poolt ilus talu, mis asus koiva jõe kaldal Eesti piiri läheduses. Seal veetis ta kõik suved ja vahad ajad loomingule andudes.

Tema koolist Latvija Konservatooriumis on enam kui kahe aastakümne jooksul võrsunud rida läti heliloojaid, kes jatkavad viljakalt oma õpetaja töõd.

Jazeps Witols sündis Miitavis augustkuul 1863 teatkoolliõpetaja pojana. Peale keskooli oma kodulinnas õnnestus tal Peterburi konservatooriumi astuda ja saada Rimski-Korsakovi kompositsioonilõpilasele. Peale kursuse väga lõpetamist kutsuti ta kohe sama asutuse õppejõuks muusikateoreetilistes üldõppeainetes. Ta õppis ühel ajal Johannes Kappeliga ning nende omavaheline sõprus on ühtud väga südamlik nagu seda meenutab üks Witolsi mälestusartikkel Eesti IX üldlaulupeo albumis 1923, millas ta erilise hardusega mainib Eesti III üldlaulupeo külastamist Tallinnas 1880, kus Kappel oli üldkoori juhiks ja oli teda kutsunud kooride võistlusluulmise žüriisse. Muuseas on tema õppejõuks saamise alal ka Konstantin Tümpu olnud tema õpilaseks üldteoreetilisel alal. Kui Rimski-Korsakovi surma järele a. 1908 Peterburi konservatooriumi kompositsioni eriala õppekava reorganiseeriti, siis sai Witols kompositsioni õppeala viimistlejaks, n. n. vormiklassi juhataja. Tema õpilasteks a. 1910/11 oli väga rahvusvaheline seltskond, peale paljude teiste näiteks Mjaskovskij, Sergei Prokofjeff (Nõukogude kuulsateks heliloojateks peetud, kuigi praegusel momendil kahtlustatud lääniklusees) *Jahnis Zalitis* (läti), *Talat Kelpsha* (leedu) ja ka käesolevate viidade kirjutaja. Mälestus seda aega harduse ja tänutundega.

Oma noorpõlves Witols olnud soojas sõitskondlikus läbikämimises Dr. Jakob Hurt'i perekonnaga, kes sellal oli Peterb. eesti Jaani koguduse õpetajaks. Ta olnud seal sagedane külaline, väga jutukas ja lõbus, nagu omal ajal jutustas Paistu õpetaja Jaan Bergmann, kes Hurti juures oli oma prooviaastat pidamas. Olevat isegi olnud märgata vastastikku sümpaatiat tema ja Hurti tütre vahel, mis oleks võinud edasi areneda oma loomuliku lõpuni, kui mitte õpetaja Mohrfeldt poleks Hurti tütart endale sõitnud.

Witols oli oma aaga võrreldes väga vitaalne ja täis eksat eluröömu. Võisin seda viimati tähele panna 1940. a. talvel Riia konservatooriumi 20 a. juubeli, kus pidutsesime varavalgeni. Ta tähendas seal muuseas, et ta kirjutab oma mälestusi. Minu märkusele, et need peaks rutta ilmuma, sest neid tahavad paljud lugeda, ütles ta naljaka mõnutundega: "Suu hakkab tell vett jooksma ja näpud lakute ära, kui neid näete ja loete," Witolsil oli ka palju ja huvitavat, mida mälestada: Rimski-Korsakov, Tshaikovski, Glasunov, Borodin, Ljädov ja palju teisi — kelledega ta kokku puutus ja ühes tegutses.

Eestlastesse ja eesti muusikasse suhtus ta sümpaatia ja väärikusega. Nii mitu korda kui ma kooridega seal kontserteerisin, oli Witols alati kohal, auväärsena, nooblina, andumuslikuna aga ka vaimukalt humoorikana.

Nüüd pidi see suur läti patrioot ja väärikas töömees oma viimased eluaastad mööda saatma paguluses, kõrvale paisatuna oma tegevusest ja positsioonist ning lõpuks puhkama heitma võõrasse mulda. Olgu talle see kerge ja andku igavest rahu.

Need read aga tahavad avaldada siirast ja sügavat kaastundmust suure kaotuse juhul leinavale lesele kui ka kogu läti rahvale eestlaste poolt.

Juhan Aavik

Krati kriipsud

Mis uudist on sõjarindelt? küsib nüüd kodanik igal hommikul kahe magusa haigutuse vahele. Ja kuuleb siis, et sõda on otsaga juba Jeruusalemmas ja juudid on surutud vastu nutumüüri. Araablaste ülekaal on suur, sest araablased ei sõdi mitte enam kaamelite seljast nagu vanasti, sest nagu teada, ei lähe kaamel läbi nõelasilma. Küll aga teevad seda moodsad tankid.

Vale oleks siiski arvata, et sõda lõpeb siis, kui viimane juut on vastu Nutumüüri seatud. Sõda lõpeb ikka alles siis, kui Liitumud Rahvad otsustavad. Ja Liitunud Rahvad ei saa otsustada, sest kuigi nad on liitunud rahvad ,ei suuda nad selle küsimuse ümber mitte liituda. Ameerika tunnustab Israeli, aga Inglismaa ei tunnusta, ei Israeli ega araablasi. Inglismaa on neutraalne ega taha kedagi haavata. Haavamise eest las' hoolitsevad araablased ja juudid omavahel.

Selge on see, et kelle poole ka võit Palestiinas kalduksi — süüdi on ikka see, kes kaotab. Ja kui üks on kaotanud, siis suudab ka LRO-komisjon oma töö lõpetada, sest lahkhelid on lahendatud. Delegaadid panevad paberid portfelli, suruvad üksteisel kätt ja lähevad koos lõunale. Sest sõõriisu on kõige tähtsam.

*

Hoolimata väikesest vahejuhtumist Palestiinas, on aga maailm üldiselt väga sõbralikult häälestatud. Venemaa ja Ameerika püüavad üksteist üle trumbata rahuarmastuse näitamisega. Stalin pani kirja 11 otsustavat punkti ja saatis Ameerikasse ja nüüd on ameerikaised omakorda pannud kirja teine 11 punkti ja teinud teatavaks kogu maailmale. Kokku on seega maailmale ette pandud 22 punkti. See on üks silm rohkem kui atshkoo ja vana kaardimängija umbusaldus tõuseb otsekohe ning ta ütleb: Ajasid lõhki!

Paneme omaltpoolt punkti. Ja nüüd on neid juba 23.

*

Vahepeal on Soome parlament maailma unisuse ära kasutanud just sel ajal, kui AB Molotov & Co vaatab uudishimulikult alla lõunasse. Ja on hääletanud maha oma kommunistiku siseministri Leino. Viisakad kombed nõuavad, et minister pärast seda, kui talle on umbusaldust avaldatud, esitaks lahkumispalve. Leino põikles. Siis pidi president otsustama, mis ta sellise ebaviisaka ministriga teeb. Ta ütles Leinole koha üles.

Kogu umbusalduse asi kerkis üles sellest, et Leino venelaste nõudmise peale 1945. a. täiesti omal kael andis välja 20 inimest. Nüüd ütlevad kommunistid nõnda: kuidas saab Leinole umbusaldust, avaldada 1948. aastal selle eest, mis ta tegi 1945? Ei, seisimehed, Leino on nüüd hoopis teine inimene! Kolme aasta jooksul on palju muutunud!

Soome siseelule on aga kasulikum, kui siseministriks on mees, keda homme saab vastutusele võtta selle eest, mis ta täna on teinud, ja kes mitte iga päev ei muutu. Selline minister, kes elab läbi müstilisi metamorfoose, muutub pikapeale hädaohtlikuks. Ainsad, kes sellisest kõrgest politiseipealikust rõõmu tunneksid, oleks muidugi igasugused suured ja väiksemad sulid, kes alati võivad vabandada, et "mis sellest, et ma elle panga puhtaks tegin, see oli eile, täna aga olen ma juba hoopis teine inimene!" Jah, raske on siseministriga, kes on kommunist, aga veel raskem on siseministriga, kes kannatab hingede rändamise all.

*

Umbes samasuguse häda käes kui Soome oma kommunistiku siseministriga, on ka Austria, kes nõuab nüüd, et okupatsioon lõpetataks. Või vähemalt, et okupatsioonivõimud maksaks ise oma kulud, mitte aga ei peaks seda tegema Austria. Ometigi pole Austrial põhjust sellist olukorda pidada ebaloomulikuks, vaid lausa loomulikuks, sest väikeriigiga on ikka nii, et suurem istub sul seljas ja sul tuleb selle lõbu eest, et keegi sul seljas istub, maksta talle veel palka, et ta üldse vaevaks võtab sul seljas istuda. Kuidas see umbsõlmi Kesk-Euroopas lahendatakse, seda ei oska keegi ette näha, sest kui Austria ei jõua maksta okupatsiooni eest, siis ei saa teda muidugi okupatsioonist vabastada, ja kui ta maksab selle eest, — noh, siis pole kellelgi põhjust kurta! Igaüks saab midagi — Austria okupatsioonl ja teised selle eest tasu. Täielik õiglus!

*

Kuidas peaks tegema välispropagandat, see on küsimus, mis vaevab ühe mõtleja inimese pead. Ja siis tullakse välja tarkade kavadega ja antakse nõu Rahvusfondile, et asju tuleks hoopis paremini ajada, kui aetakse. On üles astunud keegi hr. Patrioot kõige uuemate retseptidega. Ta leiab, et senine tegevus olevat vale, kuna levitatakse väikseid broshüüre ja billeteäne, mida iga tavaline inimesegi võib trammis istudes läbi lugeda. Aga siis võidakse ju mõelda, et mis riik ja rahvas see niisugune ka on, kes ei jõua trükkida ühet suurt raamatut, vaid levitab selliseid kergeltloetavaid asju! Selle asemel tuleks trükkida kõige olemasoleva raha eest vähemalt kaks paksu raamatut: Ja kui need kaks raamatut (arvatavasti à 5 kg, sest need trükitakse täis raskeid sõnu) maailma ette paisata, siis oleks sellel saatusel nii hävitav mõju, et meid hakataks jalamaid arvestama: Eesti kutsutakse LRO-liikmeks, Venele esitatakse ultimaatum ja meid palutakse valida, missuguse laraka meie pühast Venemaast trükikulude katteks tahame juurdelöikeks valida!

Üks väga lihtne, selge ja otsekohene projekt. Mis sellest, et lihtsameelne. Aga eestlane on alati armastanud kvantiteeti. Mida rohkem, seda parem, mida paksem raamat, seda suurem mõju! Peaasi, et tulemus oleks "selge, veenev ja rõõmustav", nagu patrioot loodab. Ideaalies selles suunas peaks olema Köiteline entsüklopeedia. See oleks paks, raske ja heal paberil. Hea välismaalastele näidata — näe, kui suure raamatu trükkisime!

Mis me selle üle pead vaevame, kas seda ka keegi loeb, tahab lugeda või jõuab lugeda! Peaasi, et meil endil on hea vaadata — tulemus on "selge, veenav ja rõõmustav". Vaene ameeriklane või Inglane muidugi kohkub sellise oopuse ees kohe tagasi, või haigutab lugedes lõualuu paigast ja soovib selliseie igavale rahvale rõõmuga üht 100-aastast okupatsiooni!

Viimane soodne võimalus eesti laste toetamiseks

Maikuu viimasel palgapäeval on viimne võimalus selle LRO aktsiooniga eesti laste toetamiseks, kuna üritus lõpeb 31. mail s. a.

Enamasti on eestlased annetanud oma palgast töötaja kohta 10—30 krooni. Sellele lisandub samapalju käitise juurdemaksu. Norrahammari eestlased olid annetamisel helded ja vabriku juurdemaksuga tuli sealt iga eestlase kohta keskmiselt kr. 44:—.

Nagu kohtadelt kirjutatakse, on eestlased nõus heal meelel ohverdama kr. 10:—, või erijuhtudel kr. 5:—. See toob ka kohe käitiselt juurde samasuure summa. Käitises, kus ei ole eestlaste poolt oma korjandust teostatud, olevat selle põhjuseks korjanduse algatajate ja läbiviijate puudus käitise eestlaste seas.

Loodame, et viimasel palgapäeval neis käitistes siiski leidub hästi eestlasi, kes eestlaste osas korjanduse läbiviimise oma peale võtavad.

Võidupühaks kinke vaderlaagritele!

Mitmed EESTI ABI osakonnad soovisid Võidupühaks oma vaderlaagrile kinke saata ja EESTI ABI Keskus muretses vajalikud väljavecoload. Sellest teatati kirjaliult kõigile EESTI ABI osakondadele, kus selgitati saatmise võimalusi ja palutti ainete ja esemete korjandust kohapeal teostada.

Kogumisele ja saatmisele tuleksid peamiselt toiduained ja eriti riided. Saatmist tuleb nii korraldada, et kinkekastid jõuaksid Trelleborgi hiljemalt 14. juuniks s. a.

Tolleredi ja Skene eestlaste suuri toetusi

Svenska Europahjälpeni aktsiooni korras on laekunud EESTI ABI Keskuse kontrollgirokontosse nr. 900 512: Nääs Fabriks AB, Tollered, kr. 1.212:— eesti töötajatelt kr. 474:30 ja käitiselt 459:30.